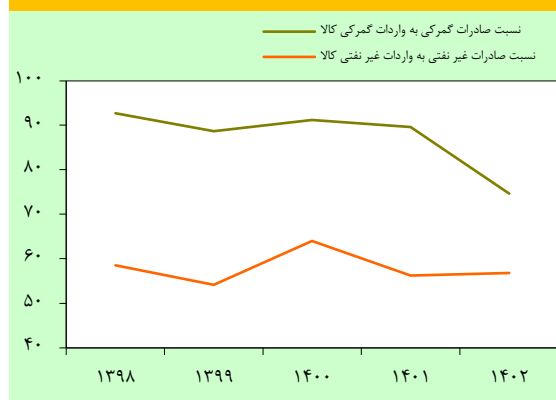

گمرکی در این سال با ۱۷۰/۲ درصد افزایش به رقم ۱۶/۹ میلیارد دلار برسد. همچنین، سهم واردات از کل ارزش مبادلات با ۴/۵ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۱۴۰۱ به ۵۷/۳ درصد رسید. سهم واردات از وزن مبادلات با کاهش ۰/۹ واحد درصدی نسبت به سال قبل از آن به ۲۲/۳ درصد رسید.

نمودار ۱۳-۱- نسبت های صادرات و واردات گمرکی کالا (درصد)

در سال ۱۴۰۲، علی رغم تداوم تحریم های مالی و اقتصادی، عملکرد بازرگانی خارجی گمرکی، به لحاظ وزنی و ارزشی، نسبت به سال قبل از آن افزایش پیدا کرد. در این سال، کاهش قیمت کالاهای اولیه در بازارهای جهانی، علی رغم افزایش مقداری، موجب افت ارزش صادرات گمرکی شد. این موضوع در حالی بود که ارزش و وزن واردات گمرکی در همین سال با افزایش همراه بود. بدین ترتیب، کسری تراز بازرگانی گمرکی کشور در سال ۱۴۰۲ افزایش یافت.

۱۳-۱- مبادلات تجاری

حجم مبادلات تجاری اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۲ در مقایسه با سال قبل از آن از نظر وزنی و ارزشی افزایش یافت. طی این دوره، مجموع ارزش دلاری مبادلات تجاری گمرکی با ۲/۲ درصد افزایش به ۱۱۶۸۲۱ میلیون دلار و مجموع وزنی این مبادلات با ۱۰/۰ درصد افزایش به ۱۷۷۵۶۳ هزار تن رسید. تحولات مربوط به صادرات و واردات گمرکی موجب شد تا کسری تراز بازرگانی

جدول ۱۳-۱- بازرگانی خارجی (بدون نفت، گاز و برق)

ارزش (میلیون دلار)	سال		درصد تغییر		سهم (درصد)	
	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱
۱- واردات	۵۲۹۹۶	۶۰۳۰۹	۶۶۸۸۳	۱۳/۸	۱۰/۹	۵۲/۷
۲- صادرات (۱)	۴۸۲۹۷	۵۴۰۳۸	۴۹۹۳۷	۱۱/۹	-۷/۶	۴۷/۳
تراز (۲-۱)	-۴۶۹۹	-۶۲۷۱	-۱۶۹۴۶	۳۳/۴	۱۷۰/۲	-۵/۵
جمع کل (۱+۲)	۱۰۱۲۹۴	۱۱۴۳۴۷	۱۱۶۸۲۱	۱۲/۹	۲/۲	۱۰۰/۰
وزن (هزار تن)						
۱- واردات	۴۱۱۹۳	۳۷۳۵۸	۳۹۵۵۶	-۹/۳	۵/۹	۲۳/۱
۲- صادرات (۱)	۱۲۲۱۳۷	۱۲۴۰۵۳	۱۳۸۰۰۷	۱/۶	۱۱/۲	۷۶/۹
جمع کل (۱+۲)	۱۶۳۳۳۰	۱۶۱۴۱۱	۱۷۷۵۶۳	-۱/۲	۱۰/۰	۱۰۰/۰

ماخذ: آمار بازرگانی خارجی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران
۱- بدون احتساب مبيعات گازی

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۲

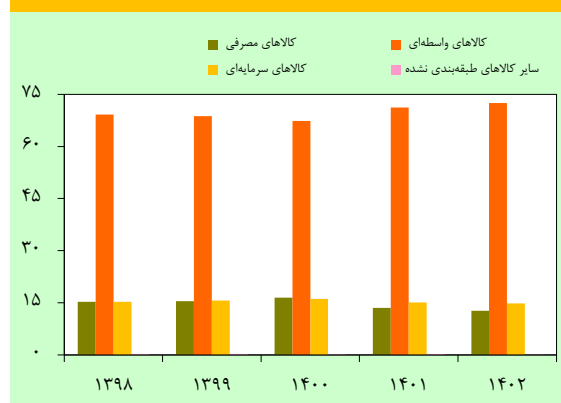
۱۳-۲- واردات

طبقه‌بندی کالاهای وارداتی بر حسب نوع مصرف

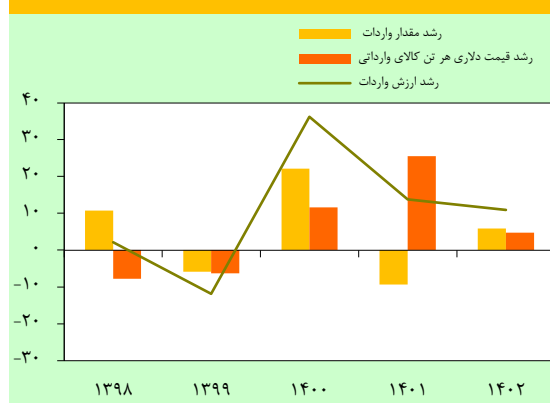
نشان می‌دهد که سهم «مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای» از کل واردات با ۱/۳ واحد درصد تغییر در سال ۱۴۰۲ در مقایسه با سال قبل از آن به ۷۲/۵ درصد افزایش یافت. همچنین، سهم گروه «کالاهای سرمایه‌ای» با ۰/۳ واحد درصد کاهش به ۱۴/۸ درصد و سهم گروه «کالاهای مصرفی» با ۰/۹ واحد درصد کاهش به ۱۲/۷ درصد رسید.

در سال ۱۴۰۲، ارزش سیف واردات گمرکی به ۶۶۸۸۳ میلیون دلار رسید که در مقایسه با سال قبل از آن ۱۰/۹ درصد افزایش نشان می‌دهد. در این سال، وزن کالاهای وارداتی با ۵/۹ درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۳۹۵۵۶ هزار تن و قیمت هر تن کالای وارداتی با ۴/۷ درصد افزایش به ۱۶۹۱ دلار رسید.

نمودار ۱۳-۳- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی براساس نوع مصرف (درصد)

نمودار ۱۳-۲- رشد واردات گمرکی کالا (درصد)

جدول ۱۳-۲- ترکیب واردات گمرکی براساس نوع مصرف

(میلیون دلار)

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال				
	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	
مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای	۷۲/۵	۷۱/۲	۱۲/۹	۲۰/۳	۴۸۴۸۸	۴۲۹۳۷	۳۵۶۷۷
کالاهای سرمایه‌ای	۱۴/۸	۱۵/۰	۸/۸	۶/۱	۹۸۷۰	۹۰۷۲	۸۵۵۱
کالاهای مصرفی	۱۲/۷	۱۳/۵	۳/۸	-۶/۵	۸۴۷۵	۸۱۶۳	۸۷۲۶
کالاهای طبقه‌بندی نشده	۰/۱	۰/۲	-۶۳/۳	۲۲۸/۸	۵۰	۱۳۷	۴۲
جمع کل	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰/۹	۱۳/۸	۶۶۸۸۳	۶۰۳۰۹	۵۲۹۹۶

عمده وارداتی سال ۱۴۰۲ را تشکیل دادند. مجموع سهم گروه‌های مزبور از ارزش واردات گمرکی در سال ۱۴۰۲، معادل ۷۵/۶ درصد بود که به میزان ۲/۴ واحد درصد در مقایسه با رقم مشابه سال قبل از آن کاهش داشت.

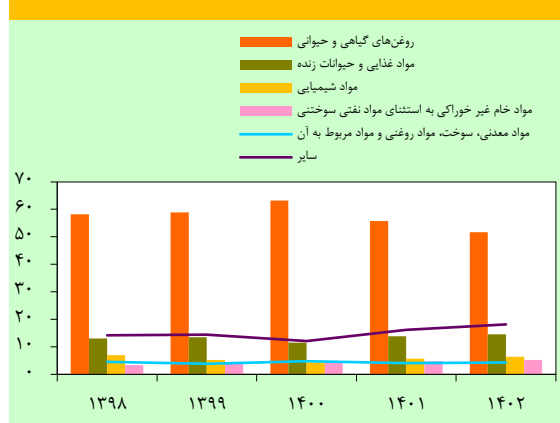
گروه‌های «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل»، «مواد غذایی و حیوانات زنده»، «مواد شیمیایی» و «مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی» به ترتیب با ۳۸/۳، ۱۷/۳، ۱۲/۸ و ۷/۳ درصد سهم از کل ارزش واردات، اقلام

(میلیون دلار)

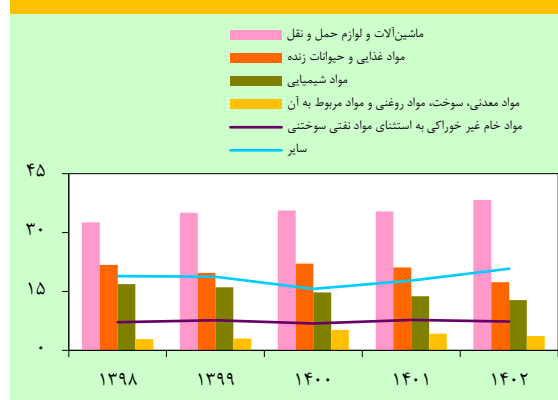
جدول ۱۳-۳- ارزش واردات گمرکی براساس اقلام اصلی تشکیل دهنده آن

سهم (درصد)	درصد تغییر		سال			
	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
ماشین آلات و لوازم حمل و نقل	۳۸/۳	۳۵/۴	۲۰/۰	۱۳/۲	۲۵۶۰۰	۲۱۳۳۶
مواد غذایی و حیوانات زنده	۱۷/۳	۲۱/۱	-۹/۱	۹/۱	۱۱۵۷۹	۱۲۷۳۹
مواد شیمیایی	۱۲/۸	۱۳/۸	۲/۹	۶/۳	۸۵۳۸	۸۲۹۴
مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی	۷/۳	۷/۸	۳/۹	۲۹/۲	۴۸۶۴	۴۶۸۲
سایر	۲۴/۴	۲۲/۰	۲۳/۰	۲۰/۱	۱۶۳۰۳	۱۳۲۵۷
جمع کل	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰/۹	۱۳/۸	۶۶۸۸۳	۶۰۳۰۹
					۵۲۹۹۶	

نمودار ۱۳-۵- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر وزن (درصد)

نمودار ۱۳-۴- ترکیب کالاهای وارداتی گمرکی از نظر ارزش (درصد)

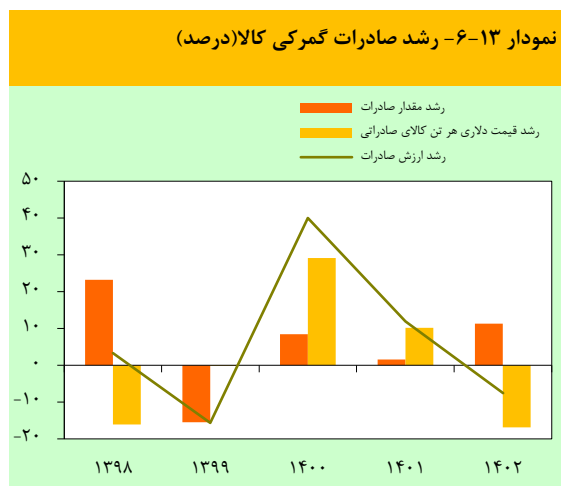
سهم قاره آسیا به عنوان بزرگ‌ترین تامین‌کننده نیازهای وارداتی کشور در سال ۱۴۰۲، نسبت به سال قبل از آن ۰/۷ واحد درصد افزایش یافت و ارزش واردات از این قاره از ۵۰/۰ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۱ به ۵۶/۰ میلیارد دلار در سال مورد بررسی رسید. در مقابل، سهم قاره اروپا از کل ارزش واردات کشور در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل از آن، به میزان ۰/۹ واحد درصد کاهش یافت. در سال ۱۴۰۲، ارزش واردات کالای گمرکی از قاره اروپا با ۴/۲ درصد افزایش به ۹/۸ میلیارد دلار رسید. در این سال، سهم قاره اقیانوسیه از واردات گمرکی ۰/۲ واحد درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت و سهم قاره‌های آفریقا و آمریکا تغییر چندانی نداشت.

در سال ۱۴۰۲، کشورهای امارات متحده عربی، چین، ترکیه، آلمان، هند، روسیه، انگلیس، سوئیس، هنگ‌کنگ و عمان در جایگاه اول تا دهم بزرگ‌ترین شرکای تجاری ایران در بخش واردات قرار گرفتند. در سال مورد بررسی، نسبت‌های تمرکز^(۱) سه، پنج و ده کشور اول از شرکای وارداتی به ترتیب ۷۰/۸، ۷۶/۹ و ۸۵/۳ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن، نشان‌دهنده افزایش تمرکز واردات در هر سه سطح می‌باشد.

۱- این نسبت‌ها از مجموع سهم سه، پنج و ده کشور اول از کل واردات گمرکی به دست می‌آیند.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۲

در سال ۱۴۰۲، ارزش واردات از کشورهای عضو اسکاپ ۳۷/۴ میلیارد دلار و سهم این گروه از کشورها از کل ارزش واردات ۵۵/۹ درصد بود. همچنین، ارزش واردات کالا از کشورهای عضو اتحادیه اروپا، کشورهای عضو اکو و کشورهای عضو اتحادیه پایپای آسیایی به ترتیب به ۷/۰، ۸/۸ و ۲/۸ میلیارد دلار با سهم‌های ۱۰/۵، ۱۳/۱ و ۴/۱ درصد از کل ارزش واردات گمرکی رسید.

در سال ۱۴۰۲، ارزش واردات از کشورهای عضو اسکاپ ۳۷/۴ میلیارد دلار و سهم این گروه از کشورها از کل ارزش واردات ۵۵/۹ درصد بود. همچنین، ارزش واردات کالا از کشورهای عضو اتحادیه اروپا، کشورهای عضو اکو و کشورهای عضو اتحادیه پایپای آسیایی به ترتیب به ۷/۰، ۸/۸ و ۲/۸ میلیارد دلار با سهم‌های ۱۰/۵، ۱۳/۱ و ۴/۱ درصد از کل ارزش واردات گمرکی رسید.

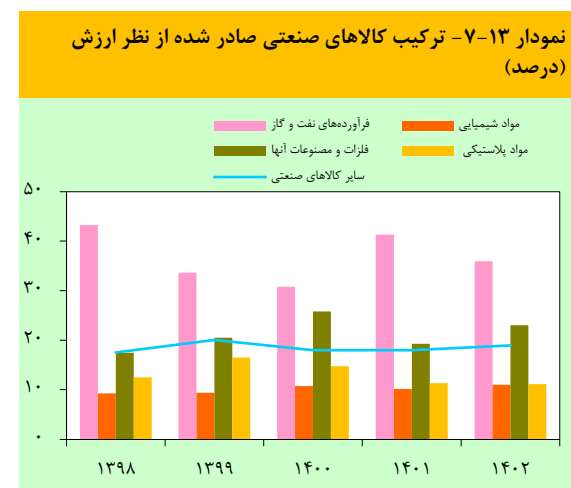
۱۳-۳- صادرات^(۱)

در سال ۱۴۰۲، ارزش صادرات گمرکی با ۷/۶ درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۴۹/۹ میلیارد دلار و وزن صادرات گمرکی با ۱۱/۲ درصد افزایش به ۱۳۸/۰ میلیون تن رسید. ارزش صادرات در گروه‌های «کلوخته‌های کانی فلزی» و «کالاهای صنعتی» نسبت به سال ۱۴۰۱ به ترتیب با افزایش

جدول ۱۳-۴- ارزش صادرات گمرکی

(میلیون دلار)

سهم (درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۱۱/۳	۸/۶	۲۱/۷	۰/۴	۵۶۶۵	۴۶۵۶	۴۶۳۸	کالاهای سنتی و کشاورزی
۴/۷	۲/۰	۱۱۹/۹	۹۰/۰	۲۳۳۸	۱۰۶۳	۵۶۰	کلوخته‌های کانی فلزی
۸۳/۹	۸۹/۱	-۱۳/۰	۱۲/۴	۴۱۸۹۲	۴۸۱۵۳	۴۲۸۲۸	کالاهای صنعتی
۰/۱	۰/۳	-۷۴/۲	-۳۸/۹	۴۳	۱۶۶	۲۷۲	کالاهای طبقه‌بندی نشده
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۷/۶	۱۱/۹	۴۹۹۳۷	۵۴۰۳۸	۴۸۲۹۷	جمع کل

در سال ۱۴۰۲، ارزش کل صادرات صنعتی حدود ۴۱/۹ میلیارد دلار بود و سهم این گروه از کل ارزش صادرات گمرکی ۵/۲ واحد درصد در مقایسه با سال قبل از آن کاهش یافت و به ۸۳/۹ درصد رسید. بیشترین سهم از صادرات صنعتی مربوط به زیرگروه‌های «فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز»، «فلزات و مصنوعات آنها» و «سایر کالاهای صنعتی» بود.

۱- صادرات گمرکی بدون احتساب میعانات گازی

جدول ۱۳-۵- ارزش صادرات کالاهای صنعتی

(میلیون دلار)

سال	درصد تغییر		سهم (درصد)		۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰
	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱			
فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز	۱۹۸۷۹	۱۵۰۵۳	۵۱/۱	-۲۴/۳	۴۱/۳	۳۵/۹	۱۳۱۶۰
مواد شیمیایی (آلی و غیر آلی)	۴۹۰۵	۴۵۹۹	۶/۸	-۶/۲	۱۰/۲	۱۱/۰	۴۵۹۱
فلزات و مصنوعات آنها	۹۲۷۶	۹۶۴۲	-۱۶/۱	۳/۹	۱۹/۳	۲۳/۰	۱۱۰۵۲
مواد پلاستیکی و اشیای ساخته شده از این مواد	۵۴۴۱	۴۶۷۴	-۱۳/۹	-۱۴/۱	۱۱/۳	۱۱/۲	۶۳۲۱
سایر کالاهای صنعتی	۸۶۵۲	۷۹۲۴	۱۲/۳	-۸/۴	۱۸/۰	۱۸/۹	۷۷۰۳
جمع کل	۴۸۱۵۳	۴۱۸۹۲	۱۲/۴	-۱۳/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۲۸۲۸

رسید. در این سال، زیرگروه «میوه‌های تازه و خشک» با ۳۱/۸ درصد افزایش، بیشترین تاثیر را در افزایش ارزش صادرات گروه کالاهای سنتی و کشاورزی در مقایسه با سال قبل از آن داشت.

در سال ۱۴۰۲، ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی ۲۱/۷ درصد نسبت به سال قبل از آن افزایش یافت و به حدود ۵/۷ میلیارد دلار رسید. سهم این گروه از کل ارزش صادرات گمرکی نیز با ۲/۷ واحد درصد افزایش به ۱۱/۳ درصد

جدول ۱۳-۶- ارزش صادرات کالاهای سنتی و کشاورزی

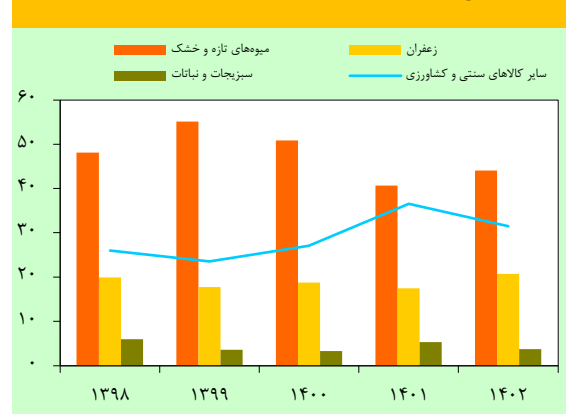
(میلیون دلار)

سال	درصد تغییر		سهم (درصد)		۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰
	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱			
میوه‌های تازه و خشک	۱۸۹۴	۲۴۹۷	-۱۹/۷	۳۱/۸	۴۰/۷	۴۴/۱	۲۳۵۸
سبزیجات و نباتات	۸۱۲	۱۱۷۳	-۶/۷	۴۴/۵	۱۷/۴	۲۰/۷	۸۷۰
زعفران	۲۴۷	۲۱۲	۵۹/۶	-۱۳/۹	۵/۳	۳/۷	۱۵۴
سایر کالاهای سنتی و کشاورزی	۱۷۰۳	۱۷۸۳	۳۵/۷	۴/۷	۳۶/۶	۳۱/۵	۱۲۵۵
جمع کل	۴۶۵۶	۵۶۶۵	۰/۴	۲۱/۷	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۴۶۳۸

«مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط»، «مواد شیمیایی» و «مواد غذایی و حیوانات زنده» به ترتیب با ۳۰/۱، ۲۲/۱ و ۱۲/۵ درصد، بیشترین سهم از ارزش صادرات گمرکی را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم کالاهای مزبور با ۵/۴ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۶۴/۷ درصد رسید.

گروه‌های «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط»، «مواد خام غیر خوراکی به استثنای مواد نفتی سوختنی» و «مواد شیمیایی» به ترتیب با ۲۶/۰، ۲۰/۸ و ۱۹/۲ درصد، بیشترین سهم از وزن محموله‌های صادراتی در سال ۱۴۰۲ را به خود اختصاص دادند. مجموع سهم گروه‌های مذکور از وزن صادرات گمرکی معادل ۶۶/۰ درصد بود که در مقایسه با سال قبل از آن حدود ۰/۴ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

نمودار ۱۳-۸- ترکیب کالاهای سنتی و کشاورزی صادر شده از نظر ارزش (درصد)

بررسی اقلام صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی در سال ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که به لحاظ ارزش، گروه‌های

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۲

واردکننده خالص بوده است. گروه «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» بیشترین تراز مثبت و گروه «ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل» بیشترین تراز منفی را در سال مورد بررسی داشتند.

مقایسه ارزش صادرات و واردات گمرکی گروه‌های کالایی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی کالا نشان می‌دهد که ایران در گروه‌های «مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط» و «مواد شیمیایی» صادرکننده خالص و در سایر اقلام،

جدول ۱۳-۷ ارزش گروه‌های عمده صادراتی براساس طبقه‌بندی بین‌المللی

سهام (درصد)		درصد تغییر		سال			
۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
۱۲/۵	۹/۳	۲۴/۹	-۱/۲	۶۲۶۴	۵۰۱۴	۵۰۷۴	مواد غذایی و حیوانات زنده
۳۰/۱	۳۶/۸	-۲۴/۴	۵۱/۰	۱۵۰۲۷	۱۹۸۶۶	۱۳۱۵۵	مواد معدنی، سوخت، مواد روغنی و محصولات مرتبط
۲۲/۱	۲۴/۱	-۱۵/۲	۱/۵	۱۱۰۲۵	۱۳۰۰۹	۱۲۸۱۵	مواد شیمیایی
۲/۵	۲/۳	۱/۰	۷/۴	۱۲۳۱	۱۲۱۹	۱۱۳۵	ماشین‌آلات و لوازم حمل و نقل
۳۲/۸	۲۷/۶	۹/۸	-۷/۴	۱۶۳۸۹	۱۴۹۳۰	۱۶۱۱۹	سایر
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	-۷/۶	۱۱/۹	۴۹۹۳۷	۵۴۰۳۸	۴۸۲۹۷	جمع کل

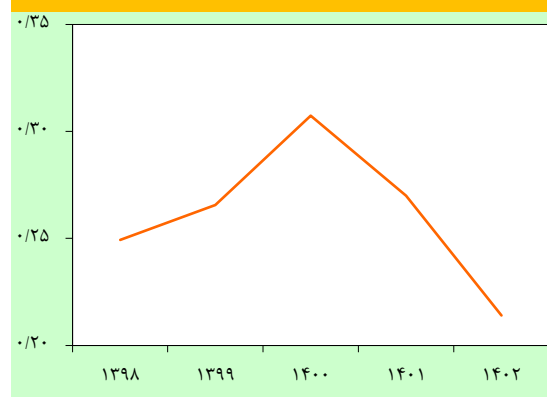
۱۳-۴- رابطه مبادله گمرکی^(۱)

کاهش ۱۶/۹ درصدی قیمت هر تن کالای صادراتی و افزایش ۴/۷ درصدی قیمت هر تن کالای وارداتی، رابطه مبادله گمرکی را تضعیف کرد و با کاهش ۲۰/۷ درصدی از ۰/۲۷۰ در سال ۱۴۰۱ به ۰/۲۱۴ در سال ۱۴۰۲ رسید.

جدول ۱۳-۸ رابطه مبادله بازرگانی (گمرکی) (دلار)

درصد تغییر		سال			
۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	
-۱۶/۹	۱۰/۲	۳۶۲	۴۳۶	۳۹۵	ارزش هر تن کالای صادراتی
۴/۷	۲۵/۵	۱۶۹۱	۱۶۱۴	۱۲۸۷	ارزش هر تن کالای وارداتی
-۲۰/۷	-۱۲/۲	۰/۲۱۴	۰/۲۷۰	۰/۳۰۷	رابطه مبادله گمرکی

نمودار ۱۳-۹- رابطه مبادله گمرکی

۱- فقط شامل صادرات و واردات گمرکی کشور است؛ بنابراین، رابطه مبادله محاسبه شده در این قسمت با ارقام ارائه شده در فصل دوم (تولید و هزینه ناخالص داخلی) متفاوت است.

توزیع کشوری صادرات نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۲، بیشترین میزان صادرات گمرکی به ترتیب به مقصد کشورهای چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه، هند، پاکستان، افغانستان، عمان، روسیه و اندونزی انجام شده است. نسبت تمرکز برای سه، پنج و ده کشور اول در این سال، به ترتیب به ۶۰/۴، ۷۳/۳ و ۸۷/۴ درصد رسید که نسبت به سال ۱۴۰۱ نشان‌دهنده کاهش تمرکز صادرات در سطح پنج و افزایش در سطوح سه و ده کشور می‌باشد.

در سال ۱۴۰۲، مقصد ۹۴/۹ درصد از کالاهای صادراتی کشور به ارزش ۴۷/۴ میلیارد دلار، کشورهای آسیایی بود. قاره اروپا، با اختصاص ۱/۷ میلیارد دلار و سهم ۳/۴ درصدی از صادرات گمرکی کشور، در جایگاه دوم قرار گرفت و پس از آن، قاره‌های آفریقا، آمریکا و اقیانوسیه در رده‌های بعدی قرار گرفتند. توزیع جغرافیایی صادرات کالاهای گمرکی برحسب گروه کشورها نشان می‌دهد که در سال ۱۴۰۲، ارزش صادرات به کشورهای عضو اسکا، کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی، کشورهای عضو اتحادیه پایپای آسیایی و کشورهای عضو اتحادیه اروپا به ترتیب به میزان ۳۰/۲، ۱۰/۳، ۴/۷ و ۰/۷ میلیارد دلار تحقق یافت.